

Journal of Cognitive psychology

September 2025, Volume 12, Issue 3

Comparison of recognition and memory confidence in individuals with obsessive-compulsive disorder (washer, checker) and generalized anxiety disorder

Leyla Fatehi Khoshknab¹, Majid Mahmoud alilou^{2*}, Ali Asgharzadeh³, Amir Panahali⁴, Akbar Rezaei⁵

¹ Ph. D Student in Psychology, Islamic Azad University, Tabriz Branch, , Tabriz, Iran

² Professor of clinical Psychology, Department of clinical psychology, School of Educational Sciences and Psychology, University of Tabriz, Iran (Corresponding author*)

³ Assistant Professor of clinical psychology, Department of Clinical Psychology, School of Medicine, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran

⁴ Assistant Professor, Department of Counseling, Islamic Azad University, Tabriz Branch, Tabriz, Iran

⁵ Professor, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

Corresponding author email: M-alilou@tabrizu.ac.ir

Citation: Fatehi Khoshknab, L., Mahmoud alilou, M., Asgharzadeh, A., Panahali, A., & Rezaei, A. (2025). Comparison of Recognition Performance and Memory Confidence in Individuals with Obsessive-Compulsive Disorder (Washing and Checking Subtypes) and Generalized Anxiety Disorder.]. *Journal of Cognitive Psychology*. 2024; 12 (4):1-15 [Persian].

Article Info:

Key words

Obsessive-Compulsive Disorder, Generalized Anxiety Disorder, Recognition Memory, Memory Confidence, Cognitive Functioning

Abstract

The present study aimed to compare recognition memory and memory confidence among individuals with obsessive-compulsive disorder (OCD) subtypes—washing and checking—and generalized anxiety disorder (GAD) using an experimental post-event design. The sample consisted of 45 patients referred to Razi Hospital Clinic in Tabriz in 2023, divided into three groups of 15 each: washing-type OCD, checking-type OCD, and GAD. Participants were aged 20 to 45 years, had at least a high school diploma, and included both genders. Memory was assessed using two computerized word lists, comprising recognition and recall tasks. Data were analyzed through multivariate analysis. Findings indicated significant differences among groups in recognition memory and memory confidence ($p < 0.05$), with the checking-type OCD group demonstrating poorer performance compared to the other groups. These results highlight the differential impact of emotional disorders on cognitive memory components and emphasize the need for targeted cognitive and psychotherapeutic interventions to improve memory functioning in OCD and anxiety patients.

مقایسه بازشناسی و اطمینان به حافظه در افراد مبتلا به اختلال وسواسی اجباری (شستشو کننده، واریسی کننده) و اختلال اضطراب فراگیر

لیلا فاتحی خشک‌ناب^۱، مجید محمودعلیلو^{۲*}، علی اصغرزاده^۳، امیر پناه علی^۴ و اکبر رضایی^۵

^۱ دانشجوی دکترای روانشناسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

^۲ استاد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، ایران. (نویسنده مسئول*)

^۳ استادیار روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ایران.

^۴ استادیار گروه روانشناسی و مشاوره، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

^۵ استاد، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

ایمیل نویسنده مسئول M-alilou@tabrizu.ac.ir

چکیده پژوهش حاضر با هدف مقایسه بازشناسی و اطمینان به حافظه در افراد مبتلا به اختلال وسواسی اجباری (شستشو کننده و واریسی کننده) و اختلال اضطراب فراگیر، با رویکردی تجربی و پس‌رویدادی انجام شد. نمونه پژوهش شامل ۴۵ نفر از بیماران مراجعه‌کننده به کلینیک بیمارستان رازی تبریز در سال ۱۴۰۲ بود که به سه گروه ۱۵ نفره تقسیم شدند: افراد مبتلا به وسواس اجباری نوع شستشو، وسواس اجباری نوع واریسی، و اختلال اضطراب فراگیر. افراد مورد بررسی از هر دو جنس، در رده سنی ۲۰ تا ۴۵ سال و دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم بودند. در این پژوهش، حافظه آزمودنی‌ها به کمک دو فهرست واژه شامل فهرست بازشناسی و فهرست یادآوری با بهره‌گیری از نرم‌افزار رایانه‌ای مورد سنجش قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از تحلیل چندمتغیره بررسی شدند. یافته‌ها نشان داد که بین گروه‌های پژوهشی از نظر بازشناسی و اطمینان به حافظه تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0.05$)؛ به‌طوری که گروه واریسی‌کننده عملکرد ضعیف‌تری از نظر بازشناسی و اطمینان به حافظه، نسبت به دو گروه دیگر از خود نشان داد. نتایج این پژوهش بیانگر تأثیر تفاوت‌های اختلالات هیجانی بر جنبه‌های حافظه و اطمینان شناختی است و بر اهمیت مداخلات هدفمند شناختی و روان‌درمانی برای بهبود عملکرد حافظه در بیماران وسواس و اضطراب تأکید دارد.	تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۸/۱۱ تاریخ پذیرش نهایی ۱۴۰۴/۰۱/۰۱ واژگان کلیدی اختلال وسواسی اجباری، اختلال اضطراب فراگیر، بازشناسی حافظه، اطمینان به حافظه، کارکردهای شناختی
--	--

مقدمه

است به صورت مکرر در حال بررسی مسائلی چون قفل بودن درب یا خاموش بودن اجاق گاز بروز کنند (فنگ و محد راویان، ۲۰۲۳). در مقابل، در گروه شستشوکنندگان، نگرانی‌ها عمدتاً حول محور آلودگی و تهدیدات بهداشتی می‌چرخد و حافظه نقشی کمتری در این روند دارد (ماتا و همکاران، ۲۰۲۳). به طور کلی، در هر دو زیرگروه، عملکرد حافظه ممکن است صحیح باشد، اما اختلال در اطمینان به آن، رفتارهای جبرگونه را تقویت می‌کند (دماریا و همکاران، ۲۰۲۲).

اختلال اضطراب فراگیر (GAD) نیز یکی دیگر از اختلالات اضطرابی شایع است که با نگرانی‌های مزمن، تفکر نشخوارگونه و پیش‌بینی منفی از آینده همراه است (اوحد و همکاران، ۲۰۲۴). افراد مبتلا به GAD غالباً احساس می‌کنند که نمی‌توانند به توانایی‌های شناختی خود اعتماد کنند و این عدم اطمینان می‌تواند منجر به ایجاد باورهای نادرست درباره حافظه و عملکرد ذهنی آن‌ها شود (گونگ و همکاران، ۲۰۲۱). یکی از ویژگی‌های بارز این اختلال، بیش‌برآورد احتمال وقوع تهدیدات و خطاهاست (اوحد و همکاران، ۲۰۲۴). این افراد نه تنها نسبت به حافظه خود شک دارند، بلکه معمولاً به دنبال قطعیت در بسیاری از جوانب زندگی هستند (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۱). به این ترتیب، این ویژگی‌های شناختی می‌توانند نقش موثری در تشدید اضطراب و نگرانی‌های فردی ایفا کنند (شولین و همکاران، ۲۰۲۲).

یکی از مولفه‌های کلیدی که در این پژوهش به آن پرداخته خواهد شد، "بازشناسی حافظه" است. بازشناسی حافظه به معنای توانایی تشخیص و بازیابی اطلاعات از حافظه بر اساس یک محرک جدید است (شفر و همکاران، ۲۰۲۳). این نوع حافظه معمولاً با حافظه رویدادی ارتباط دارد و در زندگی روزمره برای انجام وظایف مختلف مانند شناسایی افراد یا مکان‌ها کاربرد دارد (شیونگ و ونگ، ۲۰۲۲). در افراد مبتلا به اختلالات اضطرابی، خطای بازشناسی می‌تواند منجر به شک بیشتر در حافظه و در نهایت رفتارهای تکراری نظیر واری و شستشو شود (واندرلی اسپینولا و همکاران، ۲۰۲۲). بنابراین، بررسی عملکرد بازشناسی حافظه در این افراد می‌تواند به عنوان

اختلالات اضطرابی، از جمله اختلال وسواسی جبری (OCD) و اختلال اضطراب فراگیر (GAD) شایع‌ترین و پیچیده‌ترین مشکلات روان‌شناختی هستند که میلیون‌ها نفر در سراسر جهان با آن‌ها مواجه هستند (اوحد و همکاران، ۲۰۲۴). این اختلالات با ویژگی‌هایی چون اضطراب مزمن، شک و نگرانی‌های غیرواقعی همراه هستند که می‌تواند به طور قابل توجهی کیفیت زندگی فرد را تحت تأثیر قرار دهد (پاپولا و همکاران، ۲۰۲۱). در بسیاری از این اختلالات، تحریف‌های شناختی و مشکلات در فرایندهای فراشناختی، مانند حافظه و اطمینان به آن، نقش برجسته‌ای ایفا می‌کنند (اوزدمی و کورو، ۲۰۲۳). به‌ویژه در OCD و GAD، افراد به طور مکرر نسبت به عملکرد خود شک دارند، که این شک‌ها می‌توانند موجب تشدید اضطراب و رفتارهای جبرگونه شوند (دالگلیش و هیچکاک، ۲۰۲۳). به عنوان مثال، در OCD، فرد ممکن است نسبت به صحت یادآوری‌های خود نگرانی داشته باشد و در نتیجه به طور مداوم به رفتارهای تکراری مانند واری یا شستشو روی آورد (گوزیک و همکاران، ۲۰۲۱). در مقابل، در GAD نیز، نگرانی‌های مفرط نسبت به آینده می‌تواند به تحریف درک از حافظه و ضعف در اعتماد به خود منجر شود (ماهجانی و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین، بررسی نحوه تعامل حافظه و اطمینان به آن در افراد مبتلا به این اختلالات، می‌تواند به عنوان یکی از ابعاد کلیدی در فهم عمیق‌تر این مشکلات مطرح شود (شت و میبرگ، ۲۰۲۳).

اختلال وسواسی جبری (OCD) یک اختلال روان‌شناختی پیچیده است که در آن فرد از افکار و تصاویر مزاحم رنج می‌برد و برای کاهش اضطراب خود، به طور مکرر رفتارهای خاصی را انجام می‌دهد (جلال و همکاران، ۲۰۲۳). یکی از ویژگی‌های برجسته این اختلال، وجود اختلالات در فراشناخت و شک به حافظه است (زینال و نیومن، ۲۰۲۲). این اختلال به دو زیرگروه اصلی تقسیم می‌شود: شستشوکنندگان و واری‌کنندگان. در گروه واری‌کنندگان، افراد معمولاً از عملکرد حافظه خود شک دارند و این شک‌ها آن‌ها را به تکرار رفتارهای واری سوق می‌دهد (دماریا و همکاران، ۲۰۲۲). این رفتارها ممکن

یک نشانه شناختی کلیدی در فهم این اختلالات در نظر گرفته شود (شفر و همکاران، ۲۰۲۳).

علاوه بر بازشناسی حافظه، "اطمینان به حافظه" نیز یک مفهوم حیاتی است. اطمینان به حافظه به درجه‌ای اشاره دارد که فرد به صحت و دقت حافظه خود اعتماد دارد (جودانی و همکاران، ۲۰۲۳). در افراد مبتلا به OCD و GAD، عدم اطمینان به حافظه می‌تواند حتی در صورت صحت واقعی عملکرد حافظه، منجر به رفتارهای جبرگونه و نگرانی‌های مفرط شود (ژکینتونی و اورتیز، ۲۰۲۳). به‌عنوان مثال، فردی که به‌طور مکرر از خاموش بودن اجاق گاز مطمئن است، اما همچنان از عدم اعتماد به حافظه خود رنج می‌برد و رفتارهای واری انجام می‌دهد (جودانی و همکاران، ۲۰۲۳). بنابراین، بررسی اطمینان به حافظه و تفاوت‌های آن در اختلالات مختلف می‌تواند به درک بهتر نقش فراشناخت در این اختلالات کمک کند (ژکینتونی و اورتیز، ۲۰۲۳).

پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که در افراد مبتلا به OCD، به‌ویژه در گروه واری‌کننده، سطح بالایی از عدم اطمینان به حافظه وجود دارد (دار و همکاران، ۲۰۲۲). به‌عنوان مثال، مطالعه‌ای توسط گوریری و همکاران (۲۰۲۵) نشان داد که افراد مبتلا به OCD نسبت به حافظه خود احساس شک دارند، که این احساس به‌طور مستقیم با رفتارهای واری آن‌ها مرتبط است. در مقابل، در گروه شستشوکنندگان، افراد به‌طور معمول نگرانی‌های شدیدی در مورد آلودگی و تهدیدات بهداشتی دارند، اما اطمینان کمتری نسبت به حافظه خود دارند و این امر به‌طور غیرمستقیم بر رفتارهای شستشوکننده تأثیر می‌گذارد. همچنین، پژوهش‌هایی مانند مطالعه‌ی چمپیون و گریشام (۲۰۲۴) نشان داده‌اند که افراد مبتلا به GAD نیز درجاتی از بی‌اعتمادی به توانایی شناختی خود دارند، اما این الگو متفاوت از OCD است.

با وجود این مطالعات، شکاف‌های پژوهشی قابل‌توجهی در این حوزه وجود دارد. بسیاری از تحقیقات به‌طور انحصاری به بررسی یک اختلال یا یکی از متغیرهای شناختی مانند اطمینان به حافظه یا بازشناسی حافظه پرداخته‌اند. به‌ویژه، مقایسه همزمان دو گروه مختلف از افراد مبتلا به OCD (زیرگروه‌های واری‌کننده و شستشوکننده) و GAD در زمینه هر دو متغیر بازشناسی و اطمینان به حافظه، کمتر

انجام شده است. علاوه بر این، تمایز میان عملکرد واقعی حافظه و برداشت ذهنی از آن (فراشناخت) هنوز به‌طور کامل در این اختلالات بررسی نشده است.

هدف پژوهش حاضر، مقایسه عملکرد بازشناسی حافظه و سطح اطمینان به حافظه در افراد مبتلا به اختلال وسواسی جبری (زیرگروه‌های واری‌کننده و شستشوکننده) و اختلال اضطراب فراگیر است. این مطالعه قصد دارد تا با بررسی تفاوت‌های موجود در عملکرد شناختی و فراشناختی این سه گروه، به درک عمیق‌تری از نقش حافظه و اطمینان به آن در اختلالات اضطرابی دست یابد. نتیجه این پژوهش می‌تواند به طراحی مداخلات شناختی مؤثری برای افزایش اطمینان به حافظه و کاهش رفتارهای جبرگونه یا نگرانی مزمن کمک کند و به‌طور کلی، به بهبود روش‌های درمانی برای این اختلالات اضطرابی منجر شود.

روش

در این پژوهش، از روش مقایسه‌ای پس‌رویدادی استفاده شده است که به‌طور خاص تلاش دارد تا با بررسی گروه‌های مختلف، علل احتمالی پدیده‌ها را شناسایی کند. این روش به‌منظور مقایسه گروه‌های مختلف از افراد مبتلا به اختلال وسواسی جبری از نوع واری‌کننده، اختلال وسواسی جبری از نوع شستشوکننده و اختلال اضطراب فراگیر به‌کار گرفته شده است. پژوهش حاضر به‌دنبال بررسی تفاوت‌های احتمالی در بازشناسی و اطمینان حافظه در این گروه‌ها است.

جامعه آماری این پژوهش شامل افرادی بود که در سال ۱۴۰۲ به کلینیک بیمارستان رازی مراجعه کرده و توسط روانپزشکان تشخیص اختلال وسواسی جبری از نوع شستشو، اختلال وسواسی جبری از نوع واری، و اختلال اضطراب دریافت کرده بودند. از این جامعه، ۴۵ نفر (۱۵ نفر از گروه شستشوکننده، ۱۵ نفر از گروه واری‌کننده، و ۱۵ نفر از گروه اضطراب فراگیر) به‌صورت هدفمند و در دسترس انتخاب شدند. در انتخاب نمونه‌ها، گروه‌ها از نظر متغیرهای جمعیت‌شناختی نظیر جنسیت، سن، تحصیلات و وضعیت اقتصادی با یکدیگر همتا شدند.

(خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) ارزیابی کنند. نمره بازشناسی بر اساس تعداد واژه‌های درست شناسایی شده در مرحله اول محاسبه می‌شد. همچنین، نمره اطمینان به حافظه بر اساس مجموع نمرات درجات اطمینان به انتخاب واژه‌های صحیح در مرحله اول به دست می‌آمد.

برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد استفاده شد. همچنین، برای بررسی تفاوت‌های بین گروه‌ها و تحلیل اثرات متغیرهای مختلف، از تحلیل واریانس چندمتغیره (MANOVA) استفاده گردید.

ابزار پژوهش

ابزارهای به کاررفته در این پژوهش شامل مصاحبه‌ی تشخیصی بر اساس ملاکهای DSM-5 می باشد که توسط روانپزشک برای تشخیص اختلال وسواسی-اجباری از نوع شستشو، اختلال وسواسی-اجباری از نوع واری و اختلال اضطراب فراگیر انجام یافته است. و نیز از Taskهای کامپیوتری (تکالیف کامپیوتری) محقق ساخته با نظرخواهی از متخصصان روانشناسی برای اندازه گیری بازشناسی و اطمینان به حافظه استفاده شده است.

یافته‌ها

اساس اطلاعات بدست آمده ۴۶/۷ درصد افراد مورد مطالعه را مردان و ۵۳/۳ درصد را زنان تشکیل دادند.

برای اندازه‌گیری متغیرهای وابسته، از تکالیف رایانه‌ای استفاده شد که هدف آن ارزیابی بازشناسی و اطمینان حافظه بود. در ابتدا، واژه‌هایی با بار هیجانی مختلف (اضطرابی، وسواسی با محتوای شستشو، وسواسی با محتوای واری و خنثی) از منابع علمی (کتاب، مقالات و اینترنت) انتخاب و از نظر بار هیجانی بر اساس یک مقیاس ۱۰ درجه‌ای رتبه‌بندی شدند. پس از تأیید اساتید و دانشجویان دکتری روانشناسی، ۱۰ واژه با بیشترین نمرات در هر گروه اختلالی انتخاب و مجموعاً ۴۰ واژه برای استفاده در تکالیف رایانه‌ای آماده شد.

در مرحله اول، ۴۰ واژه انتخابی به صورت تصادفی با فاصله زمانی ۳ ثانیه بر روی صفحه لپ‌تاپ نمایش داده می‌شد و سپس به طور اتوماتیک حذف می‌شد. پس از اتمام مرحله اول، یک فاصله زمانی ۱۵ دقیقه‌ای در نظر گرفته شد. در این فاصله، برای جلوگیری از مرور ذهنی، از آزمودنی‌ها سوالات حاشیه‌ای پرسیده می‌شد. سپس مرحله دوم تکلیف آغاز می‌شد. در مرحله دوم، ۴۰ واژه اولیه با ۴۰ واژه جدید (با همان بار هیجانی) مخلوط شده و در اختیار آزمودنی‌ها قرار گرفت. در این مرحله، از آزمودنی‌ها خواسته می‌شد تا اعلام کنند که آیا هر واژه را قبلاً دیده‌اند یا خیر و در صورت دیده‌شدن، میزان اطمینان خود از شناسایی آن واژه را از طریق یک طیف پنج‌نمره‌ای از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره و آزمون تعقیبی برای آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده شده است بر

جدول ۱: جدول توصیفی متغیرهای پژوهش در افراد مورد مطالعه به تفکیک گروه

متغیر	گروه وسواس شستشو ۱۵ = تعداد		گروه وسواس واری ۱۵ = تعداد		گروه مضطرب ۱۵ = تعداد	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
بازشناسی حافظه	۵,۹۳	۱,۹۸۱	۳,۰۷	۱,۴۳۸	۷,۶۷	۱,۲۹۱
اطمینان به حافظه	۴۵,۲۷	۸,۹۸۸	۳۶,۳۳	۱۱,۷۲۱	۵۰,۴۷	۱۶,۰۰۴

باشد. برای مقایسه بازشناسی حافظه و اطمینان به حافظه، از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده گردید. لذا ابتدا مفروضه‌های زیربنایی این آزمون مورد بررسی قرار گرفت. از آزمون کالموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات استفاده شد. نتایج نشان داد که پیشفرض

با توجه به نتایج، میانگین بازشناسی گروه مضطرب بالاتر از وسواس شستشو؛ میانگین گروه شستشو بالاتر از واری می باشد. همچنین بر اساس نتایج، میانگین متغیر اطمینان به حافظه در گروه مضطرب بالاتر از دو گروه دیگر و میانگین گروه شستشو بالاتر از گروه واری می

آزمون لون بررسی گردید، برقرار است. همبستگی کافی بین متغیرهای وابسته که با آزمون کرویت بارلت، بررسی گردید برقرار بود ($P < 0/05$).

نرمال بودن توزیع داده ها برقرار است ($P < 0/05$). برای ماتریس واریانس کوواریانس که با آزمون M باکس بررسی شد ($P > 0/05$) و همسانی واریانس خطا ($P > 0/05$) که با

جدول ۲: نتایج تحلیل واریانس چند متغیری

اثر	آزمون‌ها	ارزش	مجذور ای‌تا	(P)معناداری	درجه آزادی خطا	درجه آزادی اثر	مقدار F
گروه	اثر پیلای	۰,۶۸۲	۰,۳۴۱	۰,۰۰۱	۸۴	۴	۱۰,۸۷۸
	لامبدای ویلکز	۰,۳۱۸	۰,۴۳۶	۰,۰۰۱	۸۲	۴	۱۵,۸۷۹
	اثر هتلینگ	۲,۱۴۹	۰,۵۱۸	۰,۰۰۱	۸۰	۴	۲۱,۴۹۱
	بزرگترین ریشه روی	۲,۱۴۹	۰,۶۸۲	۰,۰۰۱	۴۲	۲	۴۵,۱۳۱

به بررسی این موضوع پرداخته می شود که کدام یک از متغیرها به طور جداگانه در گروه‌ها باهم تفاوت دارند؟ در ادامه نتیجه آزمون تحلیل واریانس بین آزمودنی آورده شده است.

همانطور که جدول (۲) نشان می دهد، نسبت F بدست آمده در سطح $P \leq 0/05$ معنادار است. در نتیجه ترکیب خطی متغیرها در بین دو گروه ها تفاوت معناداری وجود دارد. ولی این آماره نشان نمی‌دهد که در کدام یک از متغیرهای وابسته تفاوت معنی‌دار وجود دارد. لذا بعد از آن

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس بین آزمودنی ها به تفکیک متغیرها

متغیر وابسته	ضرب انا	سطح معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات
بازشناسی حافظه	۰,۶۰۲	۰,۰۰۱	۳۱,۷۱ ۸	۸۰,۹۵۶	۲	۱۶۱,۹۱۱
اطمینان به حافظه	۰,۱۸۸	۰,۰۱۳	۴,۸۴۸	۷۶۶,۴۸۹	۲	۱۵۳۲,۹۷۸

پژوهش (شستشوکننده ها، واریسی کننده ها و گروه مضطرب) از نظر اطمینان به حافظه تفاوت معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). در ادامه با آزمون تعقیبی به بررسی تفاوت دو به دو گروه‌ها پرداخته شده است.

بر اساس نتایج (جدول ۳)، بین گروه‌های پژوهش (شستشوکننده ها، واریسی کننده ها و گروه مضطرب) از نظر بازشناسی حافظه تفاوت معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). همچنین بر اساس نتایج، بین گروه‌های

جدول ۴: نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی جهت مقایسه دو به دو گروه ها

متغیر وابسته	گروه (I)	گروه (J)	تفاوت میانگینها (I-J)	معناداری
بازشناسی حافظه	گروه وسواس شستشو	گروه واریسی	۲,۸۷*	۰,۰۰۱
		گروه مضطرب	-۱,۷۳*	۰,۰۱۵
اطمینان به حافظه	گروه وسواس واریسی	گروه مضطرب	-۴,۶*	۰,۰۰۱
		گروه واریسی	۸,۹۳	۰,۱۷۵
	گروه وسواس شستشو	گروه مضطرب	-۵,۲	۰,۷۹۱
		گروه مضطرب	-۱۴,۱۳*	۰,۰۱۱

واریسی با گروه مضطرب تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). مندرجات جدول توصیفی نشان دهنده این است که میانگین بازشناسی گروه مضطرب بالاتر از هر دو

نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی نشان داد؛ بین میانگین بازشناسی حافظه گروه شستشو با گروه واریسی؛ بین میانگین شستشو با گروه مضطرب و بین میانگین گروه

گروه و میانگین گروه شستشو بالاتر از واری می‌باشد. همچنین نشان داد؛ بین میانگین گروه وسواس واری با گروه مضطرب تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0.05$).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش مقایسه عملکرد حافظه (بازشناسی حافظه و اطمینان به حافظه) در سه گروه از افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری (گروه شستشوکننده و واری‌کننده) و اختلال اضطراب فراگیر بود. بر اساس یافته‌های این مطالعه، میانگین بازشناسی حافظه در گروه مضطرب بیشتر از گروه‌های وسواسی شستشو و واری بود. همچنین، گروه مضطرب در مقایسه با گروه‌های وسواسی، میانگین بالاتری در اطمینان به حافظه داشت. یافته‌ها نشان دادند افراد مبتلا به اختلال وسواسی شستشو در مقایسه با گروه مضطرب، عملکرد ضعیف‌تری در بازشناسی حافظه نشان دادند. این یافته می‌تواند به دلیل ویژگی‌های شناختی خاص این اختلال باشد، چرا که افراد مبتلا به وسواس شستشو به‌طور مکرر درگیر تفکرات وسواسی و تکرار اعمال خاص هستند که مانع از پردازش و ثبت دقیق اطلاعات در حافظه می‌شود. پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری به‌ویژه زیرگروه شستشو، در بازیابی و ثبت اطلاعات از حافظه خود با مشکل مواجه می‌شوند (استیر و همکاران، ۲۰۱۵). همچنین، این افراد ممکن است به دلیل نگرانی‌های شدید و اضطراب در مورد آلودگی یا ناپاکی، تمرکز کافی برای پردازش و ذخیره‌سازی اطلاعات در حافظه نداشته باشند. در تبیین این یافته، می‌توان گفت که وسواس‌های تکراری و اضطراب‌های خاص مرتبط با اختلال وسواسی شستشو می‌تواند فرآیندهای شناختی مربوط به حافظه را تحت تأثیر قرار دهد و به همین دلیل افراد این گروه در بازشناسی اطلاعات از حافظه عملکرد ضعیف‌تری دارند. همچنین، نگرانی‌های مفرط در مورد رعایت استانداردهای خاص باعث می‌شود که تمرکز افراد در این گروه بیشتر به رفتارهای تکراری معطوف شود تا پردازش و ذخیره‌سازی اطلاعات در حافظه.

مندرجات جدول توصیفی نشان دهنده این است که میانگین اطمینان به حافظه در گروه مضطرب بالاتر از هر دو گروه و میانگین گروه شستشو بالاتر از واری می‌باشد.

گروه وسواس واری نیز در مقایسه با گروه مضطرب، بازشناسی حافظه ضعیف‌تری داشت، هرچند که تفاوت آن‌ها با گروه وسواسی شستشو کمتر بود. در اختلال وسواسی-جبری از نوع واری، افراد معمولاً به انجام چک‌کردن‌های مکرر و کنترل‌های بی‌پایان می‌پردازند. این ویژگی‌ها می‌تواند به‌طور قابل توجهی ظرفیت حافظه کاری را کاهش دهد و بر عملکرد بازشناسی حافظه اثر منفی بگذارد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که این افراد به دلیل مشغولیت ذهنی و نگرانی‌های پیوسته در مورد احتمال وقوع خطا، توانایی کمتری در پردازش و ذخیره‌سازی اطلاعات دارند (استیر و همکاران، ۲۰۱۵). در تبیین این یافته، می‌توان گفت که نگرانی‌های مفرط و رفتارهای واری‌کننده در افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری نوع واری باعث افزایش بار شناختی و کاهش ظرفیت پردازش حافظه می‌شود. این امر می‌تواند به کاهش توانایی این افراد در بازشناسی حافظه منجر شود، چرا که چک کردن‌های پیوسته بر پردازش اطلاعات تأثیر منفی می‌گذارد.

گروه مضطرب در مقایسه با گروه‌های وسواسی شستشو و واری، عملکرد بهتری در بازشناسی حافظه نشان داد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین هم‌راستا است. پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر در مقایسه با اختلال وسواسی-جبری عملکرد بهتری در بازشناسی حافظه دارند. به‌ویژه در پژوهش‌های گادین و همکاران (۲۰۱۶) و استیر و همکاران (۲۰۱۵)، تأکید شده است که اضطراب می‌تواند باعث افزایش توجه به جزئیات و ثبت دقیق اطلاعات در حافظه شود. این در حالی است که افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری، به دلیل ویژگی‌های شناختی خاص خود نظیر وسواس‌های تکراری، عملکرد ضعیف‌تری در بازشناسی حافظه دارند. در تبیین این یافته، می‌توان گفت

که اضطراب در اختلال اضطراب فراگیر، به‌ویژه به‌دلیل ویژگی‌های شناختی خاص این اختلال، می‌تواند توجه افراد به جزئیات و محیط اطراف خود را افزایش دهد. این افزایش توجه ممکن است باعث ثبت دقیق‌تر و بهتر اطلاعات در حافظه گردد، به‌ویژه در مقایسه با افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری که به دلیل نگرانی‌های مفرط، به طور مکرر و بی‌پایان به چک کردن اطلاعات پرداخته و این امر موجب کاهش کارایی حافظه در آن‌ها می‌شود. در نتیجه، افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر احتمالاً به دلیل تمرکز و توجه بیشتر به جزئیات، عملکرد بهتری در بازشناسی حافظه از خود نشان می‌دهند.

در زمینه اطمینان به حافظه، نتایج نشان داد که افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر در مقایسه با گروه‌های وسواسی شستشو و واری، به‌طور قابل توجهی اعتماد بیشتری به حافظه خود دارند. این یافته با پژوهش‌های پیشین همسو است که نشان داده‌اند اضطراب ممکن است باعث افزایش اعتماد به حافظه در افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر شود. در این زمینه، پژوهش‌های گادین و همکاران (۲۰۱۶) و کلارک و همکاران (۲۰۱۷) بیان می‌کنند که افراد مبتلا به اضطراب می‌توانند در ارزیابی عملکرد حافظه خود از سطح بالاتری از اطمینان برخوردار شوند، به‌ویژه زمانی که این افراد در مواجهه با اطلاعات استرس‌زا یا چالش‌های حافظه قرار می‌گیرند. در تبیین این یافته نیز می‌توان گفت که افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر معمولاً نسبت به جزئیات و اطلاعات وارد شده به حافظه خود، حساسیت بیشتری دارند و این حساسیت به آن‌ها اجازه می‌دهد تا در مواجهه با اطلاعات مختلف، اعتماد بیشتری به حافظه خود داشته باشند. در مقابل، افراد مبتلا به اختلال وسواسی-جبری ممکن است به‌دلیل نگرانی‌های مستمر در مورد صحت اطلاعات، کمتر به حافظه خود اعتماد کنند و در نتیجه سطح اعتمادشان به حافظه کاهش یابد.

با وجود یافته‌های مهم این پژوهش، برخی محدودیت‌ها وجود دارد که لازم است در تفسیر نتایج مد نظر قرار گیرند. نخست، حجم نمونه نسبتاً محدود و استفاده از

نمونه‌گیری در دسترس ممکن است از تعمیم‌پذیری نتایج به جمعیت‌های وسیع‌تر و متنوع‌تر بکاهد. همچنین، تمرکز پژوهش تنها بر افراد دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم و در بازه سنی ۲۰ تا ۴۵ سال، دامنه تعمیم‌پذیری یافته‌ها را محدود کرده است. دوم، طراحی مقطعی و پس‌رویدادی پژوهش امکان بررسی روابط علی و تغییرات عملکرد حافظه در طول زمان را فراهم نمی‌آورد. علاوه بر این، سنجش حافظه صرفاً محدود به بازشناسی و اطمینان به حافظه بوده و سایر ابعاد مهم عملکردهای شناختی مانند حافظه فعال، توجه، مهار پاسخ و انعطاف‌پذیری شناختی که در اختلالات وسواس و اضطراب نقش کلیدی دارند، به طور جامع مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. همچنین، متغیرهای روان‌شناختی و محیطی مؤثر از جمله سطح استرس، کیفیت خواب، شرایط اجتماعی و عوامل درمانی در این پژوهش کنترل نشده‌اند که می‌تواند بر عملکرد حافظه تأثیرگذار باشد.

با توجه به محدودیت‌های فوق، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با حجم نمونه بزرگ‌تر و استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی در جمعیت‌های متنوع‌تر انجام شود تا امکان تعمیم‌پذیری نتایج افزایش یابد. بهره‌گیری از طرح‌های طولی به منظور پیگیری تغییرات عملکرد حافظه و ارتباط آن با پیشرفت یا بهبود اختلالات، توصیه می‌شود. همچنین، استفاده از ابزارهای جامع‌تر شناختی و بررسی ابعاد مختلف عملکردهای شناختی مرتبط، می‌تواند تصویری کامل‌تر از وضعیت شناختی این بیماران ارائه دهد. در نهایت، در نظر گرفتن و کنترل عوامل روان‌شناختی، محیطی و درمانی در مدل‌های پژوهشی آتی، به تبیین دقیق‌تر نقش اختلالات هیجانی در عملکرد حافظه کمک خواهد کرد. این مطالعات می‌توانند زمینه‌ساز طراحی مداخلات درمانی هدفمند و اثربخش برای بهبود عملکرد شناختی در افراد مبتلا به وسواس اجباری و اضطراب فراگیر باشند.

تقدیر و تشکر

و از ریاست محترم مرکز آموزشی- درمانی و پژوهشی رازی تبریز و واحد توسعه و تحقیقات بالینی بیمارستان رازی تبریز که تمهیدات لازم در جهت دسترسی به آزمودنی‌های پژوهش را فراهم نمودند و تمامی عزیزی که ما را در جمع آوری داده ها و در تمامی مراحل پژوهش یاری نمودند، صمیمانه تقدیر می‌نمایند.

این مقاله برگرفته از رساله ی دکتری دانشجوی روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز دارای کد اخلاقی به شماره می باشد. IR.IAU.TABRIZ.REC.1402.179 نویسندگان این مقاله از تمامی اساتید محترم و افرادی که در انجام آزمون کامپیوتری (اپلیکیشن) شرکت داشتند

References

- Champion, S. M., & Grisham, J. R. (2024). Does Low Memory Confidence Drive Excessive Reassurance Seeking in Obsessive-Compulsive Disorder? Insights from a Novel In Vivo Study. *International Journal of Cognitive Therapy*, 17(4), 837-855.
- Dalgleish, T., & Hitchcock, C. (2023). Transdiagnostic distortions in autobiographical memory recollection. *Nature Reviews Psychology*, 2(3), 166-182.
- Dar, R., Sarna, N., Yardeni, G., & Lazarov, A. (2022). Are people with obsessive-compulsive disorder under-confident in their memory and perception? A review and meta-analysis. *Psychological Medicine*, 52(13), 2404-2412.
- Demaria, F., Pontillo, M., Di Vincenzo, C., Di Luzio, M., & Vicari, S. (2022). Hand washing: When ritual behavior protects! Obsessive-compulsive symptoms in young people during the COVID-19 pandemic: A narrative review. *Journal of Clinical Medicine*, 11(11), 3191.
- Feng, L., & Mohd Rawian, R. (2023). The mediating role of motivation and language anxiety in increasing EFL learners' working memory. *Language Related Research*, 14(1), 335-358.
- Gkintoni, E., & Ortiz, P. S. (2023, August). Neuropsychology of generalized anxiety disorder in clinical setting: a systematic evaluation. In *Healthcare* (Vol. 11, No. 17, p. 2446). MDPI.
- Gong, Y., Zhou, H., Zhang, Y., Zhu, X., Wang, X., Shen, B., ... & Ding, Y. (2021). Validation of the 7-item Generalized Anxiety Disorder scale (GAD-7) as a screening tool for anxiety among pregnant Chinese women. *Journal of affective disorders*, 282, 98-103.
- Gurrieri, R., Gambini, M., Pescini, E., Mastrogiacomo, D., Russomanno, G., & Marazziti, D. (2025). Memory Functions in Obsessive-Compulsive Disorder. *Brain Sciences*, 15(5), 492.
- Guzick, A. G., Candelari, A., Wiese, A. D., Schneider, S. C., Goodman, W. K., & Storch, E. A. (2021). Obsessive-compulsive disorder during the COVID-19 pandemic: a systematic review. *Current psychiatry reports*, 23, 1-10.
- Jalal, B., Chamberlain, S. R., & Sahakian, B. J. (2023). Obsessive-compulsive disorder: Etiology, neuropathology, and cognitive dysfunction. *Brain and behavior*, 13(6), e3000.
- Jondani, J. A., Yazdkhasti, F., & Abedi, A. (2023). Memory confidence and memory accuracy deterioration following repeated checking: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 81, 101855.
- Mahjani, B., Bey, K., Boberg, J., & Burton, C. (2021). Genetics of obsessive-compulsive disorder. *Psychological medicine*, 51(13), 2247-2259.
- Matta, J., Robineau, O., Wiernik, E., Carrat, F., Severi, G., Touvier, M., ... & Lemogne, C. (2023). Depression and anxiety before and at the beginning of the COVID-19 pandemic and incident persistent symptoms: a prospective population-based cohort study. *Molecular Psychiatry*, 28(10), 4261-4271.
- Ouhmad, N., Deperrois, R., El Hage, W., & Combalbert, N. (2024). Cognitive distortions, anxiety, and depression in individuals suffering from PTSD. *International Journal of Mental Health*, 53(4), 336-352.
- Özdemir, İ., & Kuru, E. (2023). Investigation of cognitive distortions in panic disorder, generalized anxiety disorder and social anxiety disorder. *Journal of Clinical Medicine*, 12(19), 6351.
- Papola, D., Miguel, C., Mazzaglia, M., Franco, P., Tedeschi, F., Romero, S. A., ... & Barbui, C. (2024). Psychotherapies for generalized

- anxiety disorder in adults: a systematic review and network meta-analysis of randomized clinical trials. *JAMA psychiatry*, 81(3), 250-259.
- Schaeffer, J. D., Newell, C., Spann, C., Siemens, G., & Liegey Dougall, A. (2023). Inflammation, depression, and anxiety related to recognition memory in young adults. *The Journal of General Psychology*, 150(1), 1-25.
- Sheth, S. A., & Mayberg, H. S. (2023). Deep brain stimulation for obsessive-compulsive disorder and depression. *Annual Review of Neuroscience*, 46(1), 341-358.
- Shevlin, M., Butter, S., McBride, O., Murphy, J., Gibson-Miller, J., Hartman, T. K., ... & Bentall, R. P. (2022). Measurement invariance of the Patient Health Questionnaire (PHQ-9) and Generalized Anxiety Disorder scale (GAD-7) across four European countries during the COVID-19 pandemic. *BMC psychiatry*, 22(1), 154.
- Wanderley Espinola, C., Gomes, J. C., Mônica Silva Pereira, J., & dos Santos, W. P. (2022). Detection of major depressive disorder, bipolar disorder, schizophrenia and generalized anxiety disorder using vocal acoustic analysis and machine learning: an exploratory study. *Research on Biomedical Engineering*, 38(3), 813-829.
- Xiong, Z., Weng, X., & Wei, Y. (2022). SandplayAR: evaluation of psychometric game for people with generalized anxiety disorder. *The Arts in Psychotherapy*, 80, 101934.
- Zainal, N. H., & Newman, M. G. (2022). Executive functioning constructs in anxiety, obsessive-compulsive, post-traumatic stress, and related disorders. *Current Psychiatry Reports*, 24(12), 871-880.
- Zhang, C., Wang, T., Zeng, P., Zhao, M., Zhang, G., Zhai, S., ... & Liu, D. (2021). Reliability, validity, and measurement invariance of the general anxiety disorder scale among Chinese medical university students. *Frontiers in psychiatry*, 12, 648755.